

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Krok, Suvi

Title: Yksinhuoltajaperheiden hyvinvointi kansainvälisessä vertailussa

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © 2019 Janus

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Krok, S. (2019). Yksinhuoltajaperheiden hyvinvointi kansainvälisessä vertailussa. Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 27(4), 430-432.

<https://doi.org/10.30668/janus.87990>

YKSINHUOLTAJAPERHEIDEN HYVINVOINTI KANSAINVÄLISESSÄ VERTAILUSSA

Suvi Krok, *YTT, tutkija, Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos*

Nieuwenhuis, Rense & Maldonado, Laurie C (toim.): *The triple bind of single-parent families. Resources, employment and policies to improve well-being.* Policy Press, Bristol. 2018, 478 s.

Sukupuolentutkimuksessa yksinhuoltajaäitien perheitä on perinteisesti tutkittu sukupuolten välisen epätasa-arvon näkökulmasta. Länsimaissa kasvava yksinhuoltajaperheiden määrä merkitsee väestöllistä muutosta ja asettaa siten haasteita hyvinvointivaltiolle. Yksinhuoltajaperheiden tutkimus on laajentunut yleiseksi perheiden epätasa-arvoisuuden tutkimukseksi. Tätä tutkimussuuntaa edustaa kirja *The Triple bind of single-parent families*, jonka toimittajina ovat Rense Nieuwenhaus (Swedish Institute for Social Research, SOFI) ja Laurie Maldonado (City University of New York ja Columbia University School of Social Work).

Kirja on jaettu neljään osaan. Ensimmäinen osa tarkastelee yksinhuoltajaperheiden riittämättömiä resursseja. Toisessa osassa tutkitaan yksinhuoltajien työllistymisen haasteita. Kolmannessa arvioidaan, miten sosiaalipoliittisilla toimenpiteillä voidaan parantaa yksinhuoltajaperheiden asemaa. Neljännessä osassa on re ektio ja yhteenveto. Kirjoittajat ovat ruotsalaisia, yhdysvaltalaisia, belgialaisia, italialaisia, chileläisiä,

espanjalaisia, islantilaisia, brittiläisiä, saksalaisia, norjalaisia ja hollantilaisia asiantuntijoita perhetutkimuksen, lasten hyvinvoinnin, hyvinvointivaltion, sukupuolen, sosiaalipoliittikan, köyhyyden ja työelämän tutkimuksen saralta.

Kirjassa on 21 artikkelia. Artikkelit tarkastelevat yhden vanhemman perheitä eri näkökulmista. Osa artikkeleista keskittyy yksinhuoltajaperheiden lapsiin kun taas osa lähestyy naisten asemaa yksinhuoltajaäitienä. Osassa artikkeleista yksinhuoltajia tarkastellaan sukupuolineutraalisti. Artikkelit perustuvat toisistaan erillisiin kvantitatiivisiin empiirisiin tutkimuksiin. Tutkimukset pohjautuvat tilastollisiin valmiisiin aineistoihin kuten LWS database, European Social Survey tai tulotietoihin (LIS) tietyistä maista, kuten Australiasta, Kanadasta, Tanskasta, Suomesta, Ranskasta, Saksasta, Unkarista, Islannista, Luxemburgista, Alankomaista, Norjasta, Puolasta, Sloveniasta, Iso-Britanniasta ja Yhdysvalloista. Suurimmassa osassa artikkeleista vertaillaan yksinhuoltajaperheiden asemaa länsimaissa, mutta mukana on myös yhden maan kontekstiin kiinnittyviä tarkasteluja. Aineistoon Growing Up in Scotland (GUS) perustuen Morgan Treanor mittaa materiaalista puutetta ja tuloköyhyyttä suhteessa yksinhuoltajien taloudellisesti heikkoon asemaan. Ann-Zo e Duvander ja Nicklas Korsell tutkivat Ruotsissa vanhempainvapaan käyttöä erillään asuvien vanhempien kohdalla aineistona Swedish Social Insurance Agency -rekisteri. Guöny Björk Eydal käyttää tilastotietoja Islannista aineistona tutkiessaan, miten politiikka tukee yhden vanhemman perheitä Islannissa.

Kirjan lähtökohtana on ymmärrys yksinhuoltajaperheiden heikommasta sosioekonomisesta asemasta suhteessa kahden vanhemman perheeseen. Toinen lähtökohta on nähdä yksinhuoltajaperheet heterogeenisena ryhmänä; yksinhuoltajuus ei ole staattinen, muuttumaton tila, vaan pikemminkin elämänvaihe. Kolmantena lähtökohtana on oletus, että yksinhuoltajien työllistyminen parantaa perheiden hyvinvointia, jolloin oleellista on analysoida, millaiset palvelut ja sosiaalipoliittiset päätökset helpottavat työllistymistä.

Yksinhuoltajaperheiden hyvinvointi ymmärretään monipuolisesti lasten koulumenestyksenä, työn ja perheen yhteensovittamisena, terveytenä, työllistymisenä, taloudellisena sekä emotionaalisenä ja kognitiivisena hyvinvointina. Eri artikkelit keskittyvät tiettyihin hyvinvoinnin teemoihin, kuten Eva Sierminska yksinhuoltajavanhemman terveyteen, jossa tuloksena on yllättäen, että suomalaisten yksinhuoltajien terveys on heikkoa verrattuna muihin Euroopan maihin. Marloes de Lange ja Jaap Dronkers tutkivat yksinhuoltajaperheiden lasten heikkoa koulumenestystä Pisa-aineistossa. Jereon Horemans ja Ive Marx nostavat esiin työssäkäyvien yksinhuoltajaäitien köyhyyden. Suomessa kokopäivätyössä käyvän yksinhuoltajaäidin köyhyysriski on korkea verrattuna muihin Euroopan maihin. Vain Latviassa, Liettuassa, Luxemburgissa ja Norjassa on suurempi köyhyysriski.

Yli 400 sivun kirjassa tuloksena on kattava kuva yksinhuoltajaperheiden hyvinvoinnista, reunaehdoista työmarkkinoilla ja sosiaalipoliittikan antamista

mahdollisuuksista eri maissa. Vaikka kirjassa tarkastellaan temaattisesti erikseen yksinhuoltajaperheiden vähäisiä resursseja, haasteita työmarkkinoilla ja sosiaalipoliitiikkaa, niin kirjan ideana on kuvata työllistymisen ja sosiaalipoliittikan yhteen kietoutumista ja sen yhteisvaikutusta yksinhuoltajaperheiden hyvinvointiin. Tähän viitataan kirjan nimessä olevalla kolmoissidoksella (triple bind).

Kirjan kantava ajatus on, että ydinperhe ei ole ainoa perhemuoto, joka voi tuottaa hyvinvointia. Myös yksinhuoltajaperheet voivat olla hyvinvoivia, kun lisätään niiden resursseja ja tehdään yksinhuoltajien työllistymistä tukevaa sosiaalipoliitiikkaa, esimerkiksi lisäämällä julkista päivähoitoa ja vanhempainlomia. Yksinhuoltajaperheiden heikko sosioekonominen asema ei kuitenkaan palaudu vain kolmoissidokseen vaan myös sukupuolikysymykseksi, sillä suurin osa yksinhuoltajista on naisia. Sukupuolten välinen epätasa-arvoisuus näkyy työmarkkinoilla siten, että naisten palkka on pienempi kuin miesten ja yksinhuoltajaäidin on vaikea saada hyvin palkattua työtä ja edetä urallaan.

Uuden näkökulman yksinhuoltajaperheisiin kirja tuo ymmärtämällä hyvinvoinnin laajasti, jolloin yksinhuoltajaperheiden sosioekonomista hyvinvointia ei nähdä vain tuloköyhyytenä vaan laajempuna kokonaisuutena. Tällöin myös keskiluokkaiset yksinhuoltajaperheet ovat tutkimuskohteena eikä yksinhuoltajaäitejä tarkastella vain homogeenisena ja stigmatisoituneena ryhmänä. Kirjan tavoitteena on tarkastella monipuolisesti kolmoissidosta, resursseja, työllistymistä ja sosiaalipoliitiikkaa, suhteessa yksinhuoltajaperheiden

hyvinvointiin eri maissa ja tässä kirja onnistuu erinomaisesti.

RUOTSALAISLASTEN KOKEMUKSIA VUOROASUMISESTA

Anna-Maija Castrén, *apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden laitos*

Rakel Berman: Barns röster om växelvis boende: Vardagsliv, familjepraktiker och nära relationer. Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, Göteborg. 2019, 160s. Saatavilla sähköisesti: <http://hdl.handle.net/2077/61729>

Ruotsissa lasten vuoroasuminen eli järjestely, jossa lapsi asuu vuorotellen yhtä paljon äidin ja isän luona vanhempien eron jälkeen, on melko yleinen. Virallisten tilastojen mukaan vuonna 2014 35 prosenttia eronneiden vanhempien lapsista asui kahdessa kodissa. Suomessa tarkkaa tietoa vuoroasumisen yleisyydestä ei ole saatavilla, mutta lastenvalvojen vahvistamista sopimuksista 20 prosenttia perustuu lasten vuoroasumiseen (Forss & Säkkinen 2019). Rakel Berman tutkii Göteborgin yliopistossa tarkastetussa sosiaalityön väitöskirjassaan vuoroasumista perheenä elämisen käytäntöinä lasten näkökulmasta. Työ keskittyy lasten kokemuksiin: miten lapset voivat vaikuttaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja millaista alituinen liikkeellä oleminen on käytännöllisesti, emotionaalisesti ja lasten oman toimijuuden kannalta.

Väitöskirja koostuu kolmesta artikkelista ja yhdestä kirjanluvusta. Ainoastaan yhteenvetoartikkeli eli kappa on

ruotsiksi, muut englanniksi. Mukana on kolme empiirisen aineiston analyysiin perustuvaa tutkimusartikkelia ja kirjallisuuskatsaus vuosina 1984–2018 kansainvälisissä lehdissä julkaistuista vuoroasumista käsittelevistä artikkeleista. Laadullinen tutkimusaineisto koostuu 20:n iältään 9–17-vuotiaan lapsen teemahaastattelusta. Osallistajat olivat vuoroasuneet vanhempien eron jälkeen 1–14 vuotta. Kaksi vuoroasumisjärjestelyä oli toteutettu oikeuden päätöksellä, muut vanhempien sopimuksesta.

Ensimmäinen artikkeli käsittelee lasten vuoroasumista liikkumisen näkökulmasta. Huomio kohdistuu käytäntöihin (siirtymät kodista toiseen, pakkaaminen, aikataulu, ennakointi), tunteisiin, joihin liikkumisen käytännöt kietoutuvat (alituksen lähtemisen aikaansaaminen, ikävä, jälleennäkemisen odotus ja ilo) ja perhesuhteiden merkitykseen liikkumista tukevana ja/tai kuormittavana seikkana (myönteiset ja jännitteiset suhteet, joita vanhempien uusien liittojen kautta on tullut). Artikkelin kuvaa ilmaisevasti lasten tunnettyötä ja hoivaa, joka kohdistuu paitsi omaan itseeseen myös vanhemman kannatteluun. Berman kertoo 11- ja 13-vuotiaista siskoksista, jotka sopivat keskenään vuoroasumisaikataulun muutoksesta siten, että toinen vanhemmista ei joutuisi olemaan liian pitkiä aikoja yksin. Vuoroasumiseen liittyy myönteisiä ja kielteisiä näkökohtia; se voi joissakin olosuhteissa toimia emotionaalisen turvallisuuden lähteenä.

Journal of Family Research -lehden erikoisnumerossa vuonna 2015 ilmestynyt toinen artikkeli nojautuu vahvasti brittisosialogi David Morganin